

Рад примљен: 05.02.2025.

Рад прихваћен: 24.05.2025.

УДК: 323:929 Раденковић М.

94(497.11)"1889"

Прегледни рад

ДНЕВНИЧКИ ЗАПИСИ МИЛАНА Д. РАДЕНКОВИЋА (11. МАРТ – 19. АПРИЛ 1889)

Резиме: Рад представља верно пренете и научно приређене дневничке белешке угледног Јагодинца Милана Д. Раденковића (1850-1915) у периоду март - април 1889. године. Осим значајних података из личног и породичног живота, аутор износи и бројне податке из друштвеног, политичког, културног и привредног живота тадашње Јагодине, приказујући људе и догађаје готово свакодневно. Ови дневнички записи су вредно сведочанство једног времена и представљају важан историјски извор за прошлост Јагодине.

Кључне речи: Милан Д. Раденковић, дневник, Јагодина, Јагодинци.

Увод

Милан Д. Раденковић (Јагодина, 1850 – Јагодина, 1915), трговац јагодински, фозички радник на изградњи железнице, дрвосеча, рибар и кожар по многим крајевима широм Сједињених Америчких Држава, потом власник фабрике за прераду коже у родном месту, први председник јагодинског Месног одбора Народне радикалне странке, учесник Тимочке буне, робијаш пожаревачке казнионе, председник јагодинске општине у неколико мандата, одличан зналац енглеског језика због чега је био представник Управе Монопола дувана на Светској изложби у Лондону 1907. године итд., остао је у сенци свог деде, по мајци, гласовитог Стефана – Стевче Михаиловића.

Рођен је 10. октобра 1850. године у Јагодини, као треће дете Димитрија Раденковића, трговца и Љубице, рођене Михаиловић. Његов буран живот, нарочито вишегодишњи боравак у Америци, послужили су као предложак Браниславу Нушићу, за лик легендарног светског путника Јованче Мицића, а политички и друштвени рад сврстали су га у ред знаменитих Јагодинаца. Дневник Милана Д. Раденковића, вођен током

³¹ Јагодина, stenakamen@gmail.com

прве половине 1889. године, вредно је сведочанство о једном времену, једном граду и једном човеку³².

Дневник вођен током прве половине 1889. године³³ Милан Д. Раденковић је писао са краћим прекидима, готово свакодневно, од 1. јануара до 19. априла наведене године. Писан је на 100 необележених страна, у тамнозеленој карираној свесци, са брошираним повезом, димензија 16 x 10 cm. Текст је писан делом графитном оловком, а делом тзв. мастиљавом оловком, док је рукопис врло читак.

Анализом садржаја поменутог дневника утврдили смо да је његов аутор верно описао прилике у Јагодини, али и у тадашњој Србији, које је износио готово свакодневно. Промене владе, абдикација краља Милана Обреновића, сусрети јагодинских депутираца са намесницима малодобног краља Александра Обреновића, чести одласци у Београд и дружења са угледним политичарима, описи долазака вођа Народне радикалне странке у Јагодину, односи са јагодинским либералима и напредњацима итд. само су део дешавања, у којима је Раденковић учесник и сведок.

Из ових дневничких бележака, које су тим пре вредније, јер су настајале одмах након догађаја које описују, видимо и да је писац истих брижан и нежан супруг и отац. Раденковићева бележница пуна је и детаља из његовог пословног живота.

Милан Д. Раденковић умро је изненада, од срца, у родној Јагодини, 19. јуна 1915. године, крај воденице на Белици, коју је наследио од деде Стевче³⁴.

&

11. марта Субота

Време лепо и водио сам изјутра Митицу³⁵ код Персе Станишевски³⁶ и тамо је остао до предвече тако да га Перса у 6. сати вече по момку пошље.

³² Аутор се још једном срдечно захваљује на љубазном уступању Дневника Милана Д. Раденковића, његовима праунукама, госпођама Тијани Каћански и Ани Ђекић

³³ Први део овог историјског извора под називом *Дневничке белешке Милана Д. Раденковића* из 1889. године приређен је и објављен у *Српској академској мисли*, 3-4/ 2017, 139-166 обухватио је период од 1. јануара до 6. марта 1889. године, уз напомену да је презиме приређивача Нинослава Станојловића погрешно преименовано у Стојановић. Други део дневничких записа Милана Д. Раденковића прати догађаје од 11. марта до 19. априла 1889. године

³⁴ Н. Станојловић, *Јагодинска породица Раденковић*, Јагодина 2000 (рукопис у својини аутора); Исти, *Милан Д. Раденковић*, Српски биографски речник, 8, Нови Сад 2025 (у штампи)

³⁵ Димитрије – Мита Раденковић (1884-1900), други син Милана Д. Раденковића

Једва је хтео да остане код њих без мене, но кад је било, Перса вели, предвече да га пошље, а он никако није хтео, и тако је остао ту до ноћи.

12. марта Недеља

Време врло лепо и топло.

Отишо сам код Персе да Митицу узмем кући. Перса ми прича како су се играли лепо и како је Митица био задовољан и весео, но вели, стид га је било од Катице, да јој каже своју нужду, те се у панталонке укакио јуче и опрала сам му панталонке.

Ја га наравно за ово нисам ништа корио ни дирао, но сам само размишљао како ћу то да му на фини начин и пажљиво напоменем за убудуће. Наравно, дете од 4 године и 4 ½ месеца не може подлежати никаквој казни за овакав поступак, нарочито што није имао панталонке позади расечене као што носи кад је код куће у Јагодини, већ је имао затворене као човек савршен.

Одавде смо отишли у посету код Бисе³⁷, а одавде код куће, те га Анђа пресвукла у чисто.

Данас по подне сазнадох да је генералштабни мајор Коста Поповић³⁸, професор у војеној академији и да предаје Стратегију и да је ђацима говорио, поводом разни нотица по новинама, као да је Јагодина мања стратегијска тачка од Туприје. Напротив, вели, Јагодина је међ 3-4 најјача стратегијска места, а та су места : Пиротски висови, алексиначки висови и јагодински.

14. март Торак

Време облачно и ветровито с јутра, а с вечери киша.

Ишо сам у бабиним колима с Митицом код ујка Паје Михајловића³⁹, бабе Анке⁴⁰ и Милке⁴¹ њене, и обе их у постељи болесне нађох. Даље код Мике Бошковића и Тоше Михајловића⁴² у дућан.

³⁶ Персида – Перса Станишевски (1848-1909), супруга др Казимира Станишевског, ћерка Косте, млађег брата Стевче Михаиловића

³⁷ Бисенија – Биса Катић (1850-после 1933), супруга Николе Катића, ћерка Косте, млађег брата Сревче Михаиловића

³⁸ Коста Ј. Поповић (1855-1897), генералштабни пуковник, професор Војне академије

³⁹ Павле – Паја К. Михаиловић (1845-1915), политичар, син Косте, млађег брата Стевче Михаиловића

⁴⁰ Анка Михајловић (1831-1893), супруга Јована, млађег брата Стефана – Стевче Михаиловића и мајка Тодора - Тоше

⁴¹ Милева – Милка Михајловић (1852-?), ћерка Јована, млађег брата Стефана – Стевче Михаиловића, супруга Николе Михајловића, београдског трговца

Код Тоше сам узео Митици штифлетнице бронерске 4,50.

Данас пре подне ишо сам у пореску управу Драгољубу Јовановићу, за ствар Ђоке М. Ђорђевића⁴³ о порези, која му је неправо лане пореским одбором разрезана.

Новости нема никакве.

15. март Среда

Време лепо и суво.

Данас у 9 ½ сати био сам код Г. Г. Саве Грујића⁴⁴ генерала и председника министар и Светозара Милосављевића⁴⁵, министра просвете и с њима о Јагодини као окружном месту говорио. Обоје су се изразили за Јагодину добро.

Светозар вели, да он мисли, да Јагодина треба да остане окр. место, но на случај да би се баш окр. место и укинуло, он мисли да Јагодини то баш ништа не би наудило, пошто би друге установе добила.

Ја сам му одговорио да ја не мислим тако, јер се зна, да једна установа вуче другу, и кад је једно место окружно, онда је то центар у који се све и сва суштине.

Јес, истина, рече, ту долазе после центри санитарски, па финансијски итд.

Јес, дабогме, рекох, па окружни зборови, па све тако после редом иде. Нпр. збор попова из целог округа, или збор учитеља из целог округа, нема сумње да би се на првом месту у окр. вароши држали итд.

Јес, јес, јес, имаш право и у томе устасмо да се иде, јер су они итали јуче умрломе саветнику Владиславу Вујовићу⁴⁶ на пратњу. За ово време мога разговора са Светозаром, Г. Сава је читао „Одјек“ и нимало интереса није показивао о ствари о којој сам ја говорио са Светозаром, и који је главно и животно питање толико хиљада душа Јагодинаца ! Мени је овака равнодушност његова тешко падала !

На капији, при растанку, Светозар ми рече да дођем неко вече по вечери на разговор. Г. Сава, који беше мало измакао, те и ту показа своју немар према лицу које са Светозаром пред капијом стајаше, поврати се мало и рече : Јес, јес, дођи мало.

На моју примедбу да увече не долазим с тога, што се бојим да им не досађујем, на то Г. Сава рече : Та дођи човече, овде је вечером код нас

⁴² Тодор – Тоша Ј. Михајловић (1856-1937), београдски трговац, син Јована, млађег брата Стевче Михаиловића

⁴³ Ђорђе – Ђока М. Ђорђевић (1851-1920), јагодински дуваница

⁴⁴ Сава Грујић (1840-1913), генерал и политичар

⁴⁵ Светозар Милосављевић (1845-1921), политичар

⁴⁶ Владислав Вујовић (1820-1889), државни саветник

читава мала мејаница, многи долазе овде после вечере и седимо и разговарамо.

Ја и Светозар, вели, погађамо ко ће први доћи, па се тако смејемо. У томе се сврши, и они пут Енглезовца, а ја пут Теразија и одем код Јосе Стојановића снајдера те опробао аљине, које сам прекјуче наручио (1 цео пар за 84 дин. и 1 панталоне 32 дин).

Одавде одем Јоци Тадићу⁴⁷ где ми рекоше да је газда Дим. Баточинац⁴⁸ дошо и да ме је тражио. Мало за овим и он дође и ту смо дуго о Јагодини разговарали. Одавде пођем кући у 12 и 20 минута и свратим код „Руског цара“ на пиво и ту застанем Тасу Ђикића⁴⁹ и Светозара Љ. Гавриловића. Таса ми рече да му је писао Милорад Павловић о осуди његовој, што га је начелство осудило 604 динара, за непријављену радњу арендаторску општин. кланици.

Ја му рекох да ћу отићи у пореску управу да видим шта је са жалбом.

Вечерас чух да је Пера Тодоровић⁵⁰ комесар Народ. банке из држав. службе одпуштен.

Н. П. Пашић⁵¹ сутра у 11 сати пре подне иде у аудијенцију Краљу Милану.

16 март Четвртак

Време суво, облачно и ладно.

Данас шес-месечни парастос деди Стевчи⁵² у палилулској цркви.

На парастосу нађох Драгољуба Јовановића и о Милораду му испричах и име и презиме дадох, и он рече да ће да ме поштом извести.

Бори⁵³ дада Цанином⁵⁴ дадо код Саве Костандиновића и Јоце Тадића 50 динара за његове потребе.

Данас у 3 сата поподне киша.

Данас Гудовић⁵⁵ вели да је био код Краља Милана да му срећан пут пожели и рече да се је краљ Милан извинио што није мого због пута на парастос да дође.

⁴⁷ Јован – Јоца М. Тадић (1856-1898), београдски трговац

⁴⁸ Димитрије Маринковић Баточинац (1829-1894), јагодински трговац

⁴⁹ Атанасије – Таса Ђикић (1849-1895), јагодински трговац, народни посланик

⁵⁰ Пера Тодоровић (1852-1907), новинар и политичар

⁵¹ Никола П. Пашић (1845-1926), политичар и државник

⁵² Стефан – Стевча Михаиловић (1806-1888), политичар и државник, деда по мајци Милана Д. Раденковића

⁵³ Боривој – Бора К. Раденковић (1871-1952), академски сликар и професор Техничког факултета, Миланов брат од стрица

⁵⁴ Стана – Цана Раденковић (1840-1902), супруга Косте Раденковића, трговца, Миланова стрина

⁵⁵ Јеврем Гудовић (1835-1900), рударски инжењер, политичар, супруг Софије – Соке, ћерке Стевче Михаиловића

На моју примедбу да је данас тамо и Н. Пашић, код краља Милана да изађе, рече : Јес, видо сам га и здравили смо се.

Све што сам могао за кратко време да сазнам о разговору између краља Милана и Пашића, то је : да су се вели, измирили. Краљ : Ја сам увек веровао у ваш патриотизам. Ви сте се борили против мене, а ја против вас (овде је разумевао целу странку), но ви сте се увек часно и отворено борили и нисте се никад користили неким мојим слабим странама, као што су то други чинили.

Ноћас у 10 и 50 минута иде за Јагодину.

17 март Петак

Време суво и доста ладно, а пред вече лепо, но с ветром.

Јутрос у 2 и 28 минута стигох брзим возом из Београда II класе 14,30 динара. Путовао сам с Милошем О. Петровићем⁵⁶ мајором, зетом по Мици Рашковића⁵⁷. Он оде за Алексинац, јер је тамо командант коњич. пука, а оданде се вели премешта у Ваљево за команданта пуков. окр. војске.

Данас у 2 сата и 56 минута по подне прође краљ Милан за Цариград, засебним возом, а у пратњи намесника и министра председ. Саве Грујића, који га до границе испраћаху.

На станици је било света до 300 душа. Воз је ишо мало лакше, а није стајао. Свет је изашо само што му је јављено да ће краљ Милан проћи.

18 март Субота

Време влажно и кишовито. У Шареној кафани Жика П. Бошковић у препирци са Андром Милосављевићем,⁵⁸ поштаром, казао да се у општини краде.

19 марта Недеља

Време влажно и тек мала кишица.

Данас смо имали избор кмета благајника. Ујутру је била ужасна борба око бирачког одбора.

20 март

Време лепо а доста ладно.

Данас сам депеширао Јоци Тадићу у Београд овако :

⁵⁶ Милош О. Петровић (1849-1907), коњички потпуковник

⁵⁷ Милева – Мица Петровић (1853-?), рођена Рашковић, супруга коњ. п.пук Милоша О. Петровића, Миланова сестра од тетке

⁵⁸ Андра Милосављевић (1857-1904), јагодински поштар

Како стоји наша ствар ? Милан

Овде сам разумевао нашу ствар, Јагодину, као окр. место, јер опет данас беше неке спрдње по Малим новинама о томе, и услед тога ја сам био врло узнемирен и зато депеширао Јоци.

23. март Четвртак

Време лепо и топло.

Данас зват општ. одбор и по свршеном раду (одобрена лицитација Липара и Вашаришта. Липар 220,05 дин. а Вашариште за 211 дин. Марко Срезојевић⁵⁹ Вашариште, а Коста Топаловић Липар), предадоше један акт суду одборници : Ђ. М. Ђорђевић, Мих. Ј. Косовљанин⁶⁰, М. М. Радојковић, Милорад Павловић, Мијајло Станисављевић, К. Н. Ристић⁶¹, Милосав С. Николић и Петар М. Андрејевић⁶², којим питају : је ли истина да је председ. суда Милану Раденковићу дат путни трошак за Београд с депутацијом да поздраве новог краља, а он се тамо бави залудно и шта више иде те дочекује Николу Пашића, као што стоји у 32. бр. *Српске независности*⁶³ од 18. тек. месеца и године. На овом је акту суд ставио овакво решење :

бр. 841

Решење :

На питање ово одговарајући потписницима, да је председник суда ове општине Г. Милан Раденковић, о своме сопственом трошку ишао у Београд са депутацијом одређеном за поздрав краља Александра I, да никакав трошак исти председник није ни тражио, нити је ма каква одлука о томе донешена.

23. марта 89. Јагодина

За председника суда општ.

члан благајник

Атанасије Илић

Чланови :

С. П. Стојковић⁶⁴

Мих. Ст. Михајловић

За овим је по захтеву Ђ. М. Ђорђевића одборника, донета под НО 849 још једна одборска одлука, којом одбор с негодовањем прелази преко онако неистините клеветничке изјаве у „*Српској независности*“ јер одбор за одлазак председников у Београд и његово бављење тамо, не само нема ништа да му замери, већ има искрено да му благодари за све његове

⁵⁹ Марко Срезојевић (1853-1923), јагодински механџија

⁶⁰ Михаило – Мика Ј. Косовљанин (1862-1925), власник пиваре, народни посланик

⁶¹ Коста Н. Ристић (1853-1921), јагодински трговац

⁶² Петар М. Андрејевић (1858-1929), јагодински трговац

⁶³ *Српска независност* (1881-1883, 1888-1892 и 1903), орган Народно-либералне странке

⁶⁴ Сима П. Стојковић (1845-1890), јагодински трговац

трудоу и предузете кораке за општинско унапређење ове вароши и округа и у том смислу да општин. суд пошље „званичну исправку“.

За председника члан
Атанасије Илић

Одборници :

Мијајло Станисављевић	с.р.
Петар М. Андрејевић	с.р.
Милосав С. Николић	с.р.
К. Н. Ристић	с.р.
Н. А. Петровић	с.р.
Јован Станојевић	с.р.
Павле Ивковић	с.р.
Манојло Вучковић	с.р.
Д. Павловић	с.р.
Глигорије Андрејевић ⁶⁵	с.р.
Милорад Павловић	с.р.
Мијајло Крстић	с.р.
М. М. Радојковић	
Ђ. М. Ђорђевић	

25 Март Субота Благовести

Време топло и лепо с мало ветра. Пијаца добра
Врбови прућа око 10-12 кола, сноп 50 пара.
Пшеница 10,50 д. од киле, кукуруз 8,50 дин од киле.

26 Март Недеља

Време лепо и топло.

Милка⁶⁶ с бебом⁶⁷ оде у Београд. Дато јој 50 динара. Сат по Драг. Тодорићу послах Макси Антонијевићу да ми оправи.

Први збор занатлија ножара за оснивање задруге по основима које је написао привремено Ђока Анђелковић⁶⁸, професор олд. гимназ.

Дадо наполе сву земљу код воденице : Стеви Чокалији, Јанку, Вучку и Сави Радичевићу олд. да им ја поорем семе дам, а берићет по пола и шума

⁶⁵ Глигорије Андрејевић (1839-?), јагодински бакалин

⁶⁶ Милка Раденковић (1862-1938), супруга Милана Д. Раденковића

⁶⁷ Радмило Раденковић (1886-1900), трећи син Милана Д. Раденковића

⁶⁸ Ђорђе – Ђока Анђелковић (1853-1906), професор, политичар

сва моја, само да је они исеку и укопе здену. Свак своје да пренеси. Погодили орање за 59 дин.

27 Марта Понедељак

Време дивно. Топло и лепо. Данас купи 17 гредица за тарабу и стовари их код воденице, комад 0,60 динара.

Дадо пшеницу 4-5 стот. кила Ђ. М. Ђорђевићу по 10.60 дин. од кила.

Данас ору 3 чивте волова.

Данас дође *Српски занатлија*⁶⁹ бр. 13 у коме има чланак : „ Радостан знак“, да је министар народне привреде намеран да установи занатлијски и трговачки одбор.

Братко данас срео Ђуру из телеграфа, који је носио депешу Авраму Јовановићу⁷⁰, бојацији, па га питао : да ли та депеша не јавља да је влада (радикална) пала ?

А кад му овај одговорио да није, он онда додао : Скоро ће, скоро!

Коза Шута данас око 9. сати пре подне окози два јарета, мушка.

28 Марта Уторак

Време лепо и тихо.

Орачи ору 3 плуга.

29. Март Среда

Време врло лепо и пријатно.

Орачи ору 3 плуга. М. Стевчић сади липе и багреневоу улицом ка станици.

Данас пред вече и увече око 9 сати падаше ситна киша.

Милан Аврамовић, Сима П. Стојковић и ја ручасмо код мене у соби телећу главу од Марка Срезојевића.

Данас садио врбу на јазу. Јанко и Сава Радичевић засадили сто ком. поручено 144 мањи, на јазу одсечени.

30. март Четвртак

Време лепо и пријатно. Кише нема, но ветар као да мало јаче дува но што би требало.

Мијајло Стевчић сади и данас дрвеће.

Орачи ору и данас 3 плуга до подне. У подне платио сам им 59 дин.

Данас врбу Алексије није доно, а требао је донети 200 ком.

⁶⁹ *Српски занатлија* (1888-1894), орган Занатлијског удружења из Београда

⁷⁰ Аврам Јовановић (1848-1913), бојација, трговац, народни посланик

31. Марта Петак

Време топло, но облачно.

Врбе Алексија није доно.

Радници данас праве рупе за сађење врба.

Воденичар Трајко водио краву Зорку код Драгише, да бика пушта, но бик није хтео да скаче, а и она као да није показивала воље.

Ручасмо данас код Пере Чачанина : Мил. Аврамовић, Франц Гастајлер, Сима П. Стојковић и ја.

Алексија доно поподне 166 комада врбе.

1. Априла Субота

Време доста ладно и кишовито, али по мало. Пијаца доста слаба. Пшеница 10,50 од кг, кукуруз 10 д, од кило.

Врбица ипак била, јер око 3 ½ сата не беше кише. Парада прошла кроз сокак Тодора Аранђеловића⁷¹. Ја сам био с начелником Ђ. Ђорђевићем. Сем деце света било здраво мало.

Воденица не ради, јер нема ујма. Врбе на јазу саде Јанко и Сава Радичевић.

2. Априла Недеља Цвети

Време кишовито и ладно. Прошле ноћи киша падала подоста.

Воденица не меље, јер нема ујма. Данас поподне Јанко и Сава засадили остатак врба, да се не би посушиле.

Депешу краљу Александру послали смо. Ову је саставио начелник :

Под светим знамењем које је развио Обреновић I дао би Бог да Обреновић V српство уједини.

Умро Стојан Бешерко и Драгутина Симића кафеџије дете од 2 месеца.

Ишли смо после цркве на честитање начелнику и мајору Мити Николићу⁷², заступнику команд. тимочког артиљер. пука.

Увече варош осветљена.

3. Априла Понедељак

Време доста ладно. На јазу саде врбе.

С Мијајлом Стевчићем ишо сам у воденицу те учинили распоред за сађење липа, багрема и лозе.

Данас дошо I број „Бич“⁷³-а за 1889.

⁷¹ Тодор Аранђеловић (1818-1890), јагодински трговац

⁷² Димитрије – Мита Николић (1850-1903), артиљеријски пуковник

4. Априла Уторак

Време доста лепо, а у вече у 10 сати мала кишица.

Ишо сам на јаз са др Станишевским⁷⁴ и тамо затечемо Ђоку Анђелковића, професора и ђакона Мих. Милићевића⁷⁵, доцније дођоше : Сава Л. Врачевић⁷⁶, судија, Рад. П. Јовановић, професор⁷⁷ и Милосав Витић из Домуз потока. Данас сам код воденице багрење и липе и лозе.

Данас сарањен син Тонче Рашића, Живојин.

У порти, код цркве, свађаше се Љуба Здравковић с Дим. Донићем⁷⁸, ћурчијом о општ. уверењу, које му је дао Донић с одбором 1877. да је владања рђавог. Љуба му је псовао и оца и матер и рече му да су убице, упропастителји земље и народа. Васи Ракићу⁷⁹ такође је то исто говорио. Они, обојица, разуме се, бранили се.

Вечерас дознадох – чује се – да је начелство поништило избор кмета благајника.

5. Априла Среда

Време ветровито и ладно. Данас сам писао министру народне привреде Господ. Стеви Р. Поповићу⁸⁰ приватно писмо, по његовом одобрењу, о Липару општинском како би га неко од стручних лица из Министар. народне привреде о трошку општинском прегледао и општину обавестио : шта се из њега може извући на одужење дуга општини, а да ипак земља и знатан део шуме за будућност остане, до бољих цена и прилика. Писмо је послато на рецепис и овај је платила општина 0,30 дин. од овог писма имам концепт.

Данас сам писао изјашњење начелству о порези.

Једном наредбом ставио сам оба кмета Мијајла Стевчића и С. П. Стојковића да са благајником Г. Тасом Илијћем порезу прикупљају, а одборник Милорад Павловић да кмета заступа, за време док ови искључиво на прикупљању порезе радили буду.

Данас сам тражио од Начелства одсуство осам дана, за Београд, о Ускресу.

⁷³ Бич (1889-1890), лист за шалу и сатиру

⁷⁴ Др Казимир Станишевски (1836-1911), лекар, супруг Персиде, ћерке Косте, млађег брата Стевче Михаиловића

⁷⁵ Михаило Милићевић (1864-1941), јагодински ђакон, касније прота

⁷⁶ Сава Л. Врачевић (1844-1926), судија

⁷⁷ Радован П. Јовановић (?-1916), професор јагодинске гимназије

⁷⁸ Димитрије – Мија Донић (1841-1913), јагодински трговац, председник општине

⁷⁹ Васа Ракић (1832-1891), јагодински трговац

⁸⁰ Стеван – Стева Р. Поповић (1839-1902), државни саветник, професор Велике школе

У 5 сати по подне врло облачно и јако ветровито још од подне.

Дође ми одобрење одсуства од Начелства осам дана, а за то време у дужности да ме заступа Г. Таса Илијћ.

Алексија доно 210 врба.

Данас доби писмо од Јоце Тадића као одговор на моју депешу од 20. прошлог о Јагодини као окр. месту, вели да стоји добро, а то ми је вели казао Коста Таушановић да ти јавим.

6. априла Четвртак

Време облачно и врло ладно. На Црном врху и на брдима преко Мораве снег се бели увелико. 315 врба Алексија доно и платих му у Драгутиновој кафани пред Војом нашим за 500 врба 25 дин. и 3. дин. што сам му остао од пређе.

За Београд пођох у 12 сати у подне.

Понесох новаца динара 120.

Трајку дадо још 5 динара.

Ђока Анђелковић са Анком⁸¹ и Жикицом одоше у Смедерево. У друштву с нама путова Г. Сима Симић⁸², председник окр. суда крушевачког.

Сима П. Стојковић доби писмо од Г. Стеве Николајевића⁸³ из Београда.

Од Ђоке М. Ђорђевића носим Тадићу Јоци аманет 2000 динара у банкама.

Чује се да су жандари у Београду по кафанама скупљали „*Мале новине*“⁸⁴ што у њима, веле, има вређајући израза за краља Милана.

У Београд стигох у 6 сати вече. На станици ме дочекала Милка с Митицом и Бебом и Маријом, бабином девојком. Беба се радоваше : Тата дошо, тата дошо, а Митица беше рад такође, но озбиљнији и само ме запиткиваше : шта си ми донео, татице ? Ужасно ладно беше.

Банкнота у фишеку с динарима исцепана.

7. Април Петак Велики

Време ладно и кишовито око подне.

Био сам у министарству унутрашњих дела код Стојана Протића⁸⁵, а с Таушановићем⁸⁶ се само поздрави код Стојана, и остави да други пут дођем.

⁸¹ Анка Анђелковић (1856-1915), супруга проф. Ђоке Анђелковића

⁸² Сима В. Симић (?-1897), председник крушевачког Окружног суда

⁸³ Стеван Николајевић (1836-1907), дугогодишњи управник телеграфа у Јагодини

⁸⁴ *Мале новине* (1888-1903), дневни лист за свакога

⁸⁵ Стојан Протић (1857-1923), новинар, политичар, државник

Одавде сам горе потражио Г. Белимарковића⁸⁷, но не беше тамо.

Одавде одох његовој кући и предадох му аманет од Стеве Аранђеловића, 4 јајета за васкрс, израђени од стакла, но генерал примети да је требао још два послати, јер вели, имамо још две ћерчице принову.

Разговарали смо о партијама у земљи – радикалној и либералној и заострености њиховој како у штампи тако и у унутрашњим приватним и јавним односима. Он рече да се је надао да ће новим уставом да се та партијска борба мало ублажи, а ово изгледа да се све жешће заухтава и једни од других удаљавају. Ми, вели, (намесници) не можемо на томе стишавању и зближавању да радимо, али ви у народу треба да можете. Ја сам потврдио да је заостреност сада много јача но пређе и навео сам му допис из Јагодине у бр. 32 од 18. марта 1889. у *Српској независности* противу мене, као да сам с депутацијом ишо краља новог да поздравим, а затим у дочек Николи Пашићу о трошку општинском, а то све није истина. Кад се, велим такве неистине износе у јавности, онда то води све већој заострености.

Он рече да се чуди по неким листовима страним као и нашим шта све износе о неком уговору бајаги између Намесника и краља Милана. За овим ме је одвео у другу собу : оди, вели да видиш, и покажи ми једно писмено између краља Милана и намесника и прочита га, у коме заиста само о састанку краљице са сином има неке одредбе и о таторима младога краља, као и из цивил листе краља Александра да се ставе краљу Милану 30 хиљада динара месечно ма у којој банци, као издржање.

За овим је напоменуо о тестаменту пок. деде Стевче и чудио се неким одредбама у тестаменту о баби Кати⁸⁸. Говорили смо и о Јагодини као окр. месту при новој подели. Он рече да на томе нису ништа радили, но да Јагодинци треба да раде што год, јер ми и поред све добре воље, ништа може бити не би могли да урадимо за вас, а ако би Јагодина истина, вели изгубила окр. место, она би онда заиста са свим пропала.

Ја му рекох да ми не тражимо ни од кога помоћи на штету свога образа, али тражимо од наших људи да ту ствар добро и свестрано претресу, па смо онда сигурни да би сваки увидео правичност и потребност и неопходност да Јагодина као окр. место мора остати.

И у прошлости, и у садашњости, рекох му, надмоћнији смо од Ћуприје. Јача нам је и увозна и извозна трговина, а о томе се може уверити из књига ћумручких. У просветним зградама такође. У индустрији такође, јер имамо 3 фабрике и 3 парна млина, мимо тога све занате што у Србији постоје. Па, рекох, из Јагодине нико у Ћуприју ули Парафин не иде да пазари, а отуда овамо доста њи долазе и пазаре. Даље, рекох, ако требају фијакер да оправе, овамо га код наши мајстора оправљају, ако требају

⁸⁶ Коста Таушановић (1854-1902), политичар

⁸⁷ Јован Белимарковић (1827-1906), генерал, политичар

⁸⁸ Катарина – Ката Михаиловић (1830-1898), трећа супруга Стевче Михаиловића

каква простија обична кола добра и јака, овамо их праве, та ако оће, рекох, да се окупају, овамо долазе у парно купатило те се окупају и.т.д. и.т.д.

Он је све ово потврђивао и вели, не што си ти ту, но иначе ти кажем, да ја мислим да Јагодина треба да остане.

За овим смо говорили о Пери Тодоровићу⁸⁹ и он се чуди да он бајаги брани своју част нападајући краља Милана. Ако он вели има части, онда нико у Србији је нема.

Даље је говорио како је одвраћао краља Милана од оставке и како би требао да пусти радикале да владају, а он да сеири.

Не могу, реко му краљ Милан, да сеирим, зар ја да сеирим. Мого би да сеирим 2-3 месеца, па даље не. Дошо би онда у ту незгоду, да би нападао своје сопствено дело (Устав).

Ми би, вели, желели да овај провизоријум (до пунолетства краља) с овом владом проведемо на лепо, и они ће код нас увек на добру вољу и споразум наићи, само треба да се чувају своји сопствени грешака, које им буде могуће предвидети и отклонити.

Треба им се чувати, вели, елемената, с којима не могу као влада да иду упоредо, као док су били опозиција (овде ми наведе један пример неког берберина из Трстеника, како се окомио на неког писара среског Јеремију, да га Таушановић премести, а ја врло добро познајем тога човека, јер је он под напредњацима мене ради премештен оданде, а ја сам молио Радивоја Милојковића⁹⁰ под фузијом те га је вратио натраг, и сада овај берберин оће да га тера оданде. Ја сам вели распитивао сељаке : Зашто ви тога Јеремију толико волете ?

Како га веле господине не би волели, кад нас капетан по 2 г. дана држи по каквом позиву, а он нас много пута сретне у срез на друму и кад му испричамо зашта идемо среској канцеларији, он сиђе с кола или коња, па извади књижицу и прибележи што оћемо, па нас врати кући да не дангубимо.

Тако исто рече да је за неког у указу Таушановићу приметио Ристић који је за крађу осуђиван, а сада постављен за капетана. Ама веле , био је осуђен због буне. Ама због буне , то је брата колај работа, но био је пре буне за крађу осуђен, или требао да буде суђен, па буна дошла и он у буни учествовао, па осуђен. Ја, наравно, рече, тај случај ни човека не знам, но Ристић га зна, и вели ми ћемо све што хоћете потписати, но само вам пријатељски напомињемо вас ради.

Најзад, вели, чујем да неки од ваших по унутрашњости покрећу неко ривалство између Саве Грујића и Пашића. Бадава је, ја морам да узнем Саву у заштиту, јер да Саве није било, многе би ствари другаче по вас текле. Говорио сам да се Пашићу могло дати нпр.у Букурешту за посланика, ионако је тамо живио.

⁸⁹ Петар – Пера Тодоровић (1852-1907). новинар, политичар

⁹⁰ Радивоје Милојковић (1832-1888), министар, државни саветник

Они веле, нека га још за неко време, нећемо за њега ништа тако одма.

Ту сам код њега у овоме разговору остао 1 ½ сат, управо у 12 ¼ отишао сам од њега.

Одавде сам отишао код Јоце Тадића и предао му аманет Ђоке М. Ђорђевића у 2000 динара с писмом, и разговарали о Јагодини, шта је он с Таушановићем говорио. Он вели да му је Таушановић казао, да је са стране владе сасвим сигурна Јагодина, само ће сад стајати до скупштине.

Киша падаше, и Јоца ми даде кишобран свој, те сам управо кући на ручак дошо у 1 ¼ сати.

Митица ме пресрете са питањем да ли сам му велосипед купио.

Цело по подне киша падала, и остао сам код куће.

Белимарковић још и ово :

Патио сам мој брата још 1843 год. као лицејиста. Па мога оца терају на врата у ону Вучићеву рупу, а ја га пратим донде, па ми даље не дадну, а ја се вратим.

1858. год. где год уђем у кафану на рукама ме носе. Тако једном носе ме кроз кафану, кад неко викну : Шта га носите, мајку му његову ј...!

Кад то чу ова светина мој брата, да навале на човека да га убију, тек док неки стадоше да вичу : Море, отац му је то ,бре, па прави виц! Заиста, то је вели био мој отац, па се нашалио, само си ту мого да видиш како те светина обожава, а после 6 недеља оће да ме распне! (О овоме није даље говорио).

Увек сам патио, никад ми се није признавало, и сад овоме шта му би (за краља Милана) да ме за намесника постави не знам. Знаш сам да 7 год. нисам с њим говорио, па се сада све то изравнало.

Излазећи из канцеларије Стојана Протића, у конаку ме задржа Данило Стефановић, капетан срески, а сада кондуктер.

После поздрава он рече да је баш добро што ме виде, јер ћеш ми вели можда требати. Ја сам, знаш, премештен за кондуктера у пошти, па би те молио да проговориш Стојану и Таушановићу да ме врате опет у контролу где сам и био пређе. Ја сам му одговорио да чим што човеку учине, одма се рачуна да им је тај човек обвезан, па то не водем. Но, ти пробај шта оћеш, па ћемо после видети.

8. април Субота велика

Време ветровито. С јутра огреје сунце, а после око 8. сати опет се наоблачи и непријатно.

Данас пре подне био сам код Тадића и Костандиновића и купи један чешаљ од никла, за динар. За овим одох код Радовановића⁹¹ и Михајловића (нашег Тоше), те сам ту купио Милки један кишобран црни врло леп за 6. динара.

⁹¹ Петар – Пера К. Радовановић (1843-1918), београдски трговац и добротвор

По подне сам око 4. сата свратио код Друштва општег обезбеђења и дао сто динара у злату на рачун.

За овим одем код нашег Максе Антонијевића јувелира, ког кога ми је сат „Longines“ на оправци, а тражио сам га већ 2. пута раније. У дућану застанем Максу и Рашу Милошевића⁹². Одма после поздрава Макса ми сат оправљен даде, а ја изразих наду да, пошто смо ми „наши људи“, неће ваљда скупа оправка бити. Онај добри Макса смешећи се рече : Па ја сам то и имао на уму, зато ништа не кошта. Ја се зачуди и застиде мало одиста, па му још реко да батали те разговоре. Кад он и даље при своме оста, ја га онда замоли да бар материјал платим, јер знам да је нешто изломљено било. Макса оста и даље при своме, и ја му заблагодари на презенту.

Мало после дође Јокса Јоксић, бивши напредњачки капетан срески, а мало за њим и Г. Светозар Хаџи Тома. Раша мало још оста и оде.

Јокса прича како је био до Пера Годоровића, власника „Малих новина“ и како је дознао да ће у сутрањи број „Мали новина“ изаћи захтев од стране Перине, да се бив. краљ Милан не пусти у земљу, кад се буде враћао.

На овакву новост, наравно, сви смо се чудили, а изгледа да би је сваки такав поступак одобрио.

Јокса је даље причао како је Пера целу ноћ радио и јутрос у 7 сати лего да спава и да се пробудио 11 сати, и како има једног Арнаутина са неким дугачким ножем на вратима, па ту непрестано, док Пера спава, он цеци и чува га. Како је даље видео тамо једног каплара кадета, и како су му казали да је сарадник и како је мајор Радојичић⁹³ дошо да се на новине претплати, и како за десетину минута што је тамо био, дошло је вели ваљда двајестину лица да се на новине претплате или да траже Перу.

Трудећи се да сазнам име и презиме тога кадета каплара, па да га даље у животу пратим, те да видим шта ће даље бити од тога социјалисте данашњег!

Еј, еј, колико њих сретам такве бив. социјалисте, а сада затуцане конзервативце и „булдоге“.

У овоме разговору прође другом страном чаршије Таса Банковић⁹⁴, и ја се опрости са Јоксом и Максом и одох те стигох Тасу Банковића.

Овако у разговору баш пред Зл. крстом сусрето се са Пером Спасићем⁹⁵ апотекараром и честитах му заручницу Анку⁹⁶, Баба Анкину унуку, а Милкину ћерку. За време док сам ја с Пером говорио, Таси Банковићу се придружио пуковник у пензији Г. Орешковић⁹⁷. Кад сам ја пришо, он

⁹² Аранђел – Раша Милошевић (1851-1936), политичар

⁹³ Светозар Радојичић (?-1918), генералштабни пуковник, дипломата

⁹⁴ Танасије – Таса Банковић (1839-1911), београдски рентијер

⁹⁵ Петар С. Спасић (1863-?), апотекар београдски и пиротски

⁹⁶ Анка Спасић (1872-?), ћерка Милке и Николе Михајловића, супруга Петрова

⁹⁷ Антоније – Анта Орешковић (1829-1906), пуковник

смешећи се отпоче овако: А, Ви сте Раденковићу, ја баш питам Тасу и он ми каже. Па што сте тако оседели? Како у Јагодини? Разуме се да сам му ја на ова питања и одговарао.

Овако смо ишли у разговору до Милутиновића апотеке. Ту смо стали и он отпоче како се сва посланства претресосе, а онога малог не дирају, јер није вели малу заслугу за земљу учинио. Свак, вели, не може своју жену да подведе! Ту је мислио на Милана Христића⁹⁸, који је сада вајни српски посланик у Берлину.

Кад сам ја испричао шта сам чуо да ће у сутрашњим *Малим новинама* изаћи, онда пуковник Орешковић поче да прича о бив. краљу Милану. Не знате, вели, као је то несрећник човек.

Био сам вели више пута у свим војеним комисијама. Па тек на једанпут почне: А шта ће нам та толика војска стајаћа? Нашто толики трошкови? Ето, тукли смо се са најслабијим комшијом, па нисмо имали успеха, па онда нашто олики трошкови? А кад му ја почнем да доказујем да су заиста трошкови велики и да треба кадар смањити, па га оставити само за обуку регрута, а и то растури по народу, као пређе бригаде што су биле. Он онда као бесомучан расћипа се: А, јес, то, то, па да се ови са поповима и учитељима слижу, па ме отерају.

Било је прилика вели кад сам му казао: Ипак ће бити све оно, што народ оће, а то му је и Хорватовић⁹⁹ казао и написао кад је оставку дао.

Кад поведе реч о уговору између бив. краља Милана и намесника, он рече: Питаћемо се вели ко је њи овластио да везују такве уговоре?

Како право има он као отац, такво право има она (краљица) као мати, још је она бар морална, а он је скроз неморалан човек.

На моју примедбу да је Гарашанин¹⁰⁰ крив што га је помагао, и он је мого с њим лако да се исконтра.

Он вели: Е, јес, сад и он види како га је изиграо!

Зато треба, Таса рече, велику скупштину звати, па све то да уреди. На моју примедбу да по Уставу за време малолетства краља Устав се не може мењати, он – пуковник рече: Е, да, народ да пати нешто за толико година, што је нешто у Уставу. Зар да је наследник од једне године дана, онда зар народ да пати због једне такве глупе одредбе у уставу 17 година ?!

За овим смо се растали. Таса Банковић и ја продужисмо пут ка Енглезовцу, а пуковник се врати Теразијама.

О, да грдна опозиционара сада, приметих ја, кад се мало од пуковника одвојисмо. Таса примети да се и он чуди. Но најзад, вели, доста се увек добро држао овај Орешковић. Па ми исприча један случај, који заиста гадно карактерише бив. краља Милана.

⁹⁸ Милан Христић (?-1910), дипломата, секретар краља Милана Обреновића

⁹⁹ Ђура Хорватовић (1835-1895), генерал

¹⁰⁰ Милутин Гарашанин (1843-1898), политичар

Ми смо овако у разговору стигли до Мањежа, па онда натраг улицом Кнеза Милоша до варошке луднице, па натраг испратих га до Златног крста на ћоше и ту се растасмо. О дувану и сејању дувана говорили смо при закључку.

Кући сам дошо у 8 ½ сати увече и баба је била у кревету болесна, јер је данас поподне била на гробљу, па васдан плакала. Казаше ми да је повраћала и доктора звали.

Одма смо вечерали и затим у 10 сати легли у постељу. Деца су била поспала, кад сам кући дошо.

Данас преподне био сам код министра народне привреде Господ. Стеве Р. Поповића ради Липара општине јагодинске, но нисам га нашо тамо, јер је био у седници министарској.

9. април Недеља Ускрс

Устао сам у 6 ½ сати. Време особито тихо и лепо. Сунце греје. Дивота!

По доручку у 9 ½ сати ишли смо код тетке Маце¹⁰¹ и тетке Соке¹⁰².

Код тетке Маце дође Драгољуб Јовановић, затим дође теча Ђока Љубисављевић и на жалбу тече Алексе Стојковића¹⁰³ да у куку пати од реуматизма, он му рече за овај лек:

За 2 динара Риганов. зејтина и то у 50 грама шпиритуса сипати па протрљати оно место где боле. Међутим, пазити да се истом руком не додирне други део тела, јер пече као креч.

Поподне Милки није било добро, зато није могла нигде да иде, а ја сам с Митицом био код ујка Паје К. Михајловића. Тамо сам застао Перу Велимировића¹⁰⁴, Окицу Глушчевића¹⁰⁵ и Ђоку Филиповића, доктора, Херцеговца, с којим се овде упознадох.

Мало доцније дође Светозар Карапешић¹⁰⁶, а мало после дођоше: Пера Ђорђевић¹⁰⁷ професор са женом и сестром и Андрица Николић¹⁰⁸, секретар министарства просвете са женом и Лука Ћеловић¹⁰⁹ трговац.

¹⁰¹ Магдалена – Маца Стојковић (1839-1909), ћерка Стевче Михаиловића из другог брака, супруга Алексе Стојковића, пуковника, Миланова тетка

¹⁰² Софија – Сока Гудовић (1844-1919), ћерка Стевче Михаиловића из другог брака, супруга Јеврема Гудовића, политичара, Миланова тетка

¹⁰³ Алекса Стојковић (1833-1908), супруг Магдалене – Маце, ћерке Стевче Михаиловића из другог брака

¹⁰⁴ Петар – Пера Велимировић (1848-1911), политичар

¹⁰⁵ Окица Глушчевић (1858-1898), новинар

¹⁰⁶ Светозар Карапешић (?-1903), београдски трговац и народни посланик

¹⁰⁷ Петар – Пера Ђорђевић (1855-1902), професор, државни саветник

¹⁰⁸ Андра Николић (1853-1918), политичар, сенатор

¹⁰⁹ Лука Ћеловић (1854-1929), београдски велетрговац, национални радник и добротвор

Домаћин нас је частио с колачима, јајима црвеним и особито дивним црним вином неготинцем.

У 4 сата сам отишо код Паје, а у 7 ½ од њега.

За време ове седељке ишле су шаљиве здравице од Ђоке доктора и иначе врло шаљиви разговори и доскочице. Нпр. Паја је имао неке панталоне са белим пегицама, истина нове, али незгодна боја за четрдесетпетогодишњака човека. И онда су га сви дирали како је баш окружни (пошто је окр. начелник београдски). Окица се претеривао с Пером Велимировићем о панталонама. Пера вели да он воли скупе и добре панталоне, а да не изгледају да су такве. Тако вели и ове сада коштају 40 динара. Опипај, вели јесам ти реко како је то фино!.

Али најинтересантније је ово: Изашле из собе жена Пера Ђорђевића са сестром Перином и Андрина жена, па се спремају да иду (јер ми смо у авлији седели), а ујка Паја оће да упозна Карапеша са женом Пера Ђорђевића, па вели:

Ово је Г. Карапеша, а ово је жена Пера Тодоровића!

Ми сви у тихи смеј, а жена Пера Ђорђевића одма у моменту одговори смешећи се: Да не да Бог! И тако се опростише са свима и одоше.

Данас је краљ Александар I са намесницима Ј. Ристићем и К.С. Протићем и министром председником С. Грујићем и министром К. С. Таушановићем око 9 сати преподне отишао у Шабац у посету.

Мале новине нису донеле ону вест, за коју се чуло јуче да ће донети.

Ноћас ће ићи до Неготина, због Ђердапа итд. министар народне привреде и чини ми се, министар Вујић.

10. април Понедељак Ускрс

Време лепо и тихо сасвим, но ипак мало облачно.

Милка децу спрема да идемо у посете.

Пошли смо у 4, а вратили се у 7 ½ сати. Ишли смо код Бабе Анке и Тоше. Милка баба Анкина није била дома. Одавде смо ишли код ујка Томе Тасића¹¹⁰, и тамо застали Тошу баба Анкиног, а одавде смо отишли код тетке Катарине теча Тасине.

Кад смо код тетке Катарине били, прође тротоаром кум Тоза Косовљанин¹¹¹ и Мика Косовљанин са кумама Милком¹¹² и Калијопом¹¹³. Били су у друштву са сестрама и зетовима.

¹¹⁰ Тома Тасић (1824-?), рачуноиспитивач Главне контроле, син Стевчине рођене сестре Станије, удате за Тасу Милосављевића – Аранђеловића, трговац јагодинског

¹¹¹ Светозар – Тоза Ј. Косовљанин (1854-1891), јагодински трговац, власник пиваре

¹¹² Милка Косовљанин (1862-?), супруга Светозара Косовљанина

¹¹³ Калиопа Косовљанин (1870-1929), супруга Михаила Ј. Косовљанина

11. априла Торник Ускрс

Време врло дивно. Топло и тихо и свуда већ суво толико, да већ и прашине има.

Ишли смо Милка и ја с децом код тетке Станије Ђ. Љубисављевића, но није никога код куће било. Затим смо ишли код Мијајла Рашковића¹¹⁴, ни он није био дома. Одавде смо ишли код тетке Маце Драгољуба Јовановића и ту застасмо баба Анку и Јевр. Гудовића, Светозара Атанацковића¹¹⁵, професора из Ниша, који је дошо вели због професорског удружења, које ће сутра имати први скуп, и Господ. Марка Лазаревића¹¹⁶, бив. министра правде. Одатле смо отишли кући.

По подне сам био по чаршији сам, а Милка ишла с Анђом и децом код Милеве и Драге Араницке и код Маре Баба Маријине, мајке Милана Аврамовића.

Ја сам свратио код ујка Паје око 4 $\frac{3}{4}$ сата но њега није било код куће, већ само ујна Јелена¹¹⁷. Тамо сам код куће застао Мишу Мијајловића¹¹⁸ професора и неку тетку ујка Пајину, презименом Драгутиновић из Крагујевца, но овде деце ради живи. Један јој син свршио права и сада је вели писар у Смедереву, а други учи гимназију.

Одавде сам отишо с Мишом оном узаном улицом између Више женске школе и Проке Симића куће право горе на дворац, и тамо видесмо где се народ скупља пред двором и ми закључисмо да ће сада краљ доћи из Шапца. И заиста, мало унапред пођосмо и стадосмо код куће Пантелића на Теразијама, док краљ Александар не прође. То је било око 5 $\frac{1}{2}$ сати.

Напред је јахао један гардиста, а за њим каруца краљева. С Краљем је био у колима ађутант, мајор артиљеријски Илија Ћирић.¹¹⁹

У другим колима за краљем : намесници Јов. Ристић¹²⁰ и и К.С. Протић.

У трећим колима : намесник Белимарковић, министар председник С. Грујић и министар унутрашњих дела К. С. Таушановић.

Данас пре подне смо, враћајући се из Палилуле, из посете код тетке Станије Ђ. Љубисављевић, свратисмо на општинску вагу, која је на Баталцамији смештена и ту се измерисмо :

Ја сам тежио 79 кила, у летњем оделу

¹¹⁴ Михајло А. Рашковић (1850-1918), чиновник, син Савке, ћерке Стевче Михаиловића из првог брака, Миланов брат д тетке

¹¹⁵ Светозар Атанацковић (1853-1925), професор, народни посланик

¹¹⁶ Марко Лазаревић (1830-1900), министар, државни саветник

¹¹⁷ Јелена Михаиловић (1853-1916), наставница београдске Више женске школе, супруга Павла – Паје К. Михаиловића

¹¹⁸ Михајло – Миша Мијајловић (1845-1908), професор, директор београдске Реалке

¹¹⁹ Илија Ћирић (1850-1920), артиљеријски пуковник

¹²⁰ Јован Ристић (1831-1899), државник

Милка 58
Митица 16,500
Радмило (беба) 14,250

Том сам приликом погледао говеђу и свињску вагу, а и ону велику за мерење товарни кола, јер и наша општина намерава ове да набави (види No 955, 3. априла 1889. у општ. суду).

Општина београдска наплаћује :

од кола нпр. сена 0.40 дин.
од свиње 0.20
од вола 0.60
од овце 0.20

12. април Среда

Време лепо и тихо.

Плати Васи Поповићу, преко М. Д. Банковића¹²¹, остатак за декларације динара 12.50.

Вечерас у 10.50 минута, брзим возом идем за Јагодину, а Милка с децом, по жељи бабиној, оста с Анђом до 24. тек. док Јованка¹²² из Беча не дође, а она ће 25. тек. доћи.

Путовао сам II класом, 14.30 дин. , у друштву са Божом Јанковићем¹²³, генералштабним мајором. Он је ишо за Књажевац, а оданде ће у Ниш, јер је, вели, тамо за начелника дивиз. штаба премештен. Били смо у једном одељку сами. На моју молбу причао ми је случај с њиме и Драгутином¹²⁴ поручиком, на шанцу у Подујеву, где су их арнаути из шанца напали и ту је пок. Драгутин на месту мртав пао од пушке арнаутске, а овај једва пешице умакао. То је било у II српско-турском рату 1877. год.

13. април Четвртак

Време лепо и тихо, но око 9 сати натушти се, те је целога дана било као облачно и ладно.

Данас у 5 сату по подне сарањено дете Мих. Ст. Михајловића, мушко дете од 5 година. Мислило се да пати од запаљења мозга, а данас је мишљење да је патило од запаљења плућа.

¹²¹ Михајло Д. Банковић (1859-1905), београдски трговац, народни посланик

¹²² Јованка Михаиловић (1867-?), супруга Михаила С. Михаиловића (1853-1887), дипломате и сина Стевче Михаиловића из трећег брака

¹²³ Божидар – Божа М. Јанковић (1849-1926), генерал, министар војни

¹²⁴ Драгутин Аранђеловић (1852-1878), пешадијски поручник

Вечерас око 8 сати држали радикали јаван збор код Драгутина Симића кафеџије о кандидирању 7 одборника и 5 замењеника, а либерали такође о томе држали јаван збор у „Шареној кафани“.

Радикали кандидовали за одборнике :

Саву Врачевића, судију

Ђоку Анђелковића, професора

Блажу Цветковића, кафеџију

Јову Момировића, трговца

Илију Станојевића, шпекуланта

За замењенике :

Косту Г. Милосављевића

Мијајла Станисављевића

Скуп је отворио Таса Ђикић и збор га изабрао за председника томе скупу, а за деловођу Мићу, учитеља оvd.

Скуп је теко правилно и мирно. Било је примедбе да на место Јове Момировића уђе у кандидацију један занатлија, па је гласањем 42 за Јову, а 6 против, остао Јова у кандидацији.

Скуп је закључен у 11 ½ сати, а ми смо отишли кући у 12 ½ сати.

Ја сам код куће још читао до 1 ½ сати, пошто ми се одбио сан. Читао сам моје енглеске новине и „Истинске приче“ од Драгашевића¹²⁵, коју сам књигу сада у Београду набавио.

Вечерас сам уговорио с Војом¹²⁶ и Будом¹²⁷ да сутра вече око 5-5 ½ сати вечерамо код воденице дедине, ако буде лепо време.

Данас нема никакви новина, сем моје енглеске.

14. Април Петак

Време тихо, но ладно и облачно.

Долазили код мене: Буда, Воја, Бора и Братко¹²⁸ око 8 сати ујутру. После сам ишо с Војом код Марка Срезејевића и поручио јагње да се испече и све друго уредио за вечеру код воденице.

У подне јака киша и цео нам план покварила, да смо баталили намеру. Дада Цана ме звала на вечеру код њих, кад вели не можете код воденице.

Кум Пера Тирић¹²⁹ долазио у суд општ. да неку порезу на земљиште за Ђоку Стефановића, председника апелације, извиди и уреди.

¹²⁵ Јован Драгашевић (1837-1915), генерал, књижевник

¹²⁶ Војислав – Воја М. Раденковић (1867- после 1914), чиновник, Миланов брат од стрица

¹²⁷ Будимир – Буда К. Раденковић (1869-1930), београдски трговац, Миланов брат од стрица

¹²⁸ Братислав – Братко М. Раденковић (1871- после 1914), чиновник, Миланов брат од стрица

¹²⁹ Петар – Пера Д. Тирић (1841-1911), ћупријски адвокат

Долазио у суд општ. данас поподне у 4 сата Аврам Јовановић, овд. бојација, и разговарали смо о кандидацији одборника. На моју примедбу да сам ја за то, да се и из противне партије узму неколико, као: Г. Нацко Јанковић¹³⁰, Дим. Баточинац, Манојло Вучковић¹³¹ итд. но да други ми поменути не даду, чудим се нашта ће ово све изаћи. За посланика разумем борбу, али за одбор врло мало разлога има, да се борба води. Он примети : Јес, и ја сам говорио да се узму из други партија људи, но, брате, не да твој чича Мијалко¹³². Даље рече : Но, ја мислим, да неће бити јаке борбе за одборнике, као за кмета благајника. Бадава, брате, вели, треба гледати коме паре повераваш.

Вечерас смо ложили фуруну у соби, толико ладно.

15. Април Субота

Време васдан кишовито и врло ладно.

Данас смо васдан ложили фуруну, толико је ладно.

Данас по подне Жика Бошковић жестоко агитира у горњем крају вароши, код Димитрија Срезојевића¹³³ и Спасе Кузмановића, а Марко Срезојевић за радикале код истих лица, а противу либерала.

Вечерас у 7 сати поподне у кафани код „Слоге“ дадо шест сена Ст. Ђулићу за 30 # у сребру, а сам да вуче.

16. април Недеља

Време кишовито и ладно.

Данас избор седам одборника и пет заменика. Радикала при саставу биначког одбора било на 120-150, а либерала Жика Бошковић и Сава Тодоровић и десетак-дванајест још. У осам сати отворен збор и Жика Изјави с горким смешешем да, пошто се види да радикали имају већину, то нека они изаберу у одбор двојицу из збора. Одма за оваквом изјавом Тодосије Шумаревић¹³⁴ кандидира Саву Шпикљу¹³⁵ и Саву Врачевића судију, и збор их прими и они одма заузеше своја места и рад се отпоче. Први је гласао Г. Ђока А. Петровић адвокат за либералну листу. Либерали су истакли за одборнике : (празно) а радикали већ смо казали раније.

Увече у 5 сати резултат овај :

Радикали 140, а либерали 59 гласа.

¹³⁰ Атанасије – Нацко Јанковић (1829-1898), трговац, власник стакларе у Јагодини

¹³¹ Манојло Вучковић (1839-1915), јагодински трговац

¹³² Мијало Раденковић (1819-1894), јагодински трговац, потпредседник Народне скупштине, стриц Милана Д. Раденковића

¹³³ Димитрије Срезојевић (1844-1913), јагодински механџија

¹³⁴ Тодосије Шумаревић (1854-1912), благајник „Јагодинске банке“

¹³⁵ Сава Ђ. Живковић Шпикља (1849-1904), јагодински трговац

Данас у подне прошло влаком Н. П. Пашић. Ја нисам због избора мога да га на станици сачекам, а неки су ишли и било их је око 50 грађана радикала.

17. април Понедељак

Време суво, а предвече пријатно.

Полиција извештена о јучерашњем избору. Вечерас у 9 сату вече имао је свој састанак код Стеве Димића одбор радикал. странке ради решавања питања удружења ножара оvd., о набавци капитала итд. и о томе да ли да се жалимо Држав. Савету противу решења оvd. полицијске власти о уништењу избора кмета благајника, или не. По доста дугом договору нашли смо да је практичније за нас због порезе нове, која почиње од 1. маја, да се не жалимо но да се одма у среду ујутру зове одбор те да нов избор изради, те да се још једном огледамо са овим грозним и лоповским народом што се зову либералима ! Ту смо остали до 11 сати. При овоме договору присуствовао је и Рака Миленковић¹³⁶ из Београда, који се случајно овде ових дана десио, због имања жене своје, а бив. жене пок. Блаже Андрејевића оvd.

Данас поче Трајко да коси детелину код воденице за стоку.

18. април Торник

Време лепо и врло пријатно.

На јазу раде двојица и побијају коље у два реда, као јасле, те да се препречи ронење земље при већим приливима реке.

Данас суд општ. тужбу варошког лекара Др Зиновјева начелству, противу оварошког апотекара А. Шохаја, због неуредности.

19. април Среда

Време тихо, но ипак зором мала кишица пропрскала, а доцније преко дана све лепо.

Одбор општ. зват у 9 сати пре подне и решавао о новом избору кмета касира, потребно дан 30 тек. Одбор изабра за бирачки одбор Г. Настаса А. Петровића и Милорада Павловића. У данашњој седници на предлог суда, решено да се набави сточна вага, коју је Јова Џамић¹³⁷ у Бечу наручио за 254 форинти.

Вечерас у 5 сати дође у суд општин. од начелства жалба Ант. Петровића, бојације, против избора одборника извршеног 16. тек.

¹³⁶ Радован – Рака Миленковић (1841-1897), београдски индустријалац, народни посланик

¹³⁷ Јован Адамовић Џамић (1856-1937), јагодински трговац

Вечерас у 5 $\frac{3}{4}$ сати звао ме начелник на договор за пут до магацина војеног и за исушивање баре код начелства.

Петар Николић, коцкар, данас почео да ради виноград дедин у Деоници. Јавља ми да данас ради 31 радник, а надница 0.80 дин.

Ове године заиста смо некако нешто због кишни дана, а нешто због празника одоцнили са откривањем, да данас вели Миленко ластари увелико истерали, с тога копачи морају с великом пажњом да раде, да не би гице оштетили.

SUMMARY

Ninoslav Stanojlović

DIARY NOTES OF MILAN D. RADENKOVIC FROM 1889.

Diary notes from 1889, written by Milan Radenkovic, a famous Jagodinac, which was preserved by greatgranddaughters and kindly offered to us for the professional processing and publication for scientific purposes, represent a valuable testimony to one man, one city and one time.

